

Binnen de vaste commissie voor Europese Zaken bestond bij een aantal fracties de behoefte om aan de Minister van Buitenlandse Zaken enkele vragen en opmerkingen voor te leggen met betrekking tot het concept terugtrekkingsakkoord en de geannoteerde inhoudsopgave politieke verklaring met betrekking tot de onderhandelingen over de uittreding van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie.

De voorzitter van de commissie,
Van Oosten

De adjunct-griffier van de commissie,
Buisman

Algemeen

De leden van de fractie van de VVD hebben met belangstelling kennisgenomen van het concept terugtrekkingsakkoord en danken het kabinet voor de toezending. De leden van de VVD-fractie hebben een aantal vragen en opmerkingen.

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van het concept terugtrekkingsakkoord.

De leden van de CDA-fractie willen ten eerste aangeven dat ze verheugd zijn over het bereiken van deze deal. Deze leden zijn wel van mening dat ondanks deze deal er nog veel onzekerheid is en het Nederlandse kabinet voort moet gaan met de voorbereidingen voor het slechtste scenario, namelijk een chaotische brexit. Blijft het kabinet zich daarop voorbereiden, zo vragen de leden van de CDA-fractie. En hoe staat het met die voorbereiding? De leden van de CDA-fractie merken op dat het doorgronden van de Brexit overeenkomst in twee dagen niet mogelijk is. Daarom verzoeken zij het kabinet precies uiteen te zetten op welke punten het voorliggende resultaat:

1. Afwijkt van de gemeenschappelijke inzet van de 27 Lidstaten
2. Afwijkt van de inzet van het Nederlandse kabinet

De leden van de CDA-fractie ontvangen natuurlijk graag zo spoedig mogelijk een appreciatie van dit akkoord door het kabinet. Wanneer kunnen deze leden dit tegemoet zien?

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het «*Draft Agreement on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union*». Deze leden betreuren de Brexit. Nu is het echter noodzaak de schade aan beide zijden van het Kanaal zo veel mogelijk proberen te beperken. Een goede Brexit-deal is in het belang van iedereen, aangezien het no-deal scenario veel nadelige gevolgen heeft. De leden van de D66-fractie hebben enkele vragen over de te volgen procedure en de inhoud van de overeengekomen deal; zowel het uitredingsakkoord als de *outline* van de politieke verklaring.

De leden van de fractie van GroenLinks hebben met belangstelling kennisgenomen van het concept terugtrekkingsakkoord en politieke verklaring met betrekking tot de onderhandelingen uittreding Verenigd Koninkrijk. Zij hebben de volgende vragen hierover.

De leden van de SP-fractie hebben de onderhavige documenten bestudeerd en hebben een aantal vragen.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het concept terugtrekkingsakkoord en de politieke verklaring. Hierover hebben zij de volgende vragen. Wat is de waarde van de juridisch niet bindende politieke overeenkomst over het nader invullen van de toekomstige relatie met de EU? Wat als er een andere regering komt? In hoeverre is het min of meer afdwingbaar dat het Verenigd Koninkrijk de nadere invulling nakomt? En wat als het Verenigd Koninkrijk en de EU hier niet uit gaan komen? Acht het kabinet het wenselijk dat er in feite een soort open eind clausule is opgenomen voor de overgangperiode, zo vragen de leden van de PvdA-fractie?

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het feit dat er een akkoord is gesloten tussen de Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk over de manier waarop het Verenigd Koninkrijk de Europese Unie zal verlaten. Voordat deze leden ingaan op de inhoud van het akkoord, dat nog nadere bestudering vraagt, merken zij op

dat het allereerst nog een grote vraag is of het akkoord door het Britse parlement goedgekeurd zal worden. De leden van de ChristenUnie zouden graag zien dat het kabinet enkele scenario's schetst van wat er gebeurt indien het Britse parlement niet zou instemmen met dit akkoord.

De fractie van 50PLUS vindt het positief dat er een akkoord is gesloten over de vormgeving van het vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie. Helaas betekent dat niet dat we nu een zucht van verlichting kunnen slaken en kunnen stoppen met de kostbare en tijdrovende voorbereidingen op een eventuele harde Brexit. Het is immers de vraag of dit akkoord ooit een uitvoering zal kennen, gezien de wankelende politieke situatie in Londen, zo menen de leden van de 50PLUS-fractie.

Procedure

De leden van de PVV-fractie hebben enkele vragen over de procedure van de besluitvorming van het terugtrekingsakkoord. Klopt het dat de Raad Algemene Zaken besluit bij verzwaaarde gekwalificeerde meerderheid over het terugtrekingsakkoord? Zo ja, wanneer zal hierover worden besloten? Zo nee, wanneer (door wie en hoe) dan wel? Is er ook een mogelijkheid dat alleen de Europese Raad een besluit zal nemen en het niet terug zal komen in de RAZ, zo vragen de leden van de PVV-fractie? Zo ja, op welke wijze zal worden besloten in de ER en wat is de juridische basis daarvoor? Wanneer zullen, naar verwachting, het Europees Parlement en het VK stemmen over het akkoord?

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet om een verslag van hetgeen is besproken in de afgelopen coreper-vergadering. Deze leden vragen het kabinet als er een tekst van de politieke verklaring is deze direct in vertrouwelijkheid naar de Kamer te sturen. Tevens vragen deze leden aan het kabinet wat hij in deze verklaring geregeld wil hebben. De leden van de CDA-fractie zijn namelijk meer geïnteresseerd in de gezamenlijke toekomst dan de hopelijk korte overgangstermijn.

Ten behoeve van de correcte interpretatie en implementatie van deze deal «*it is essential to establish provisionele ensuring overall governance, in particular binding dispute-settlement and enforcement rules*», zo lezen de leden van de CDA-fractie. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet aan te geven wat dit precies inhoudt, gaat het dan bijvoorbeeld om het functioneren van het Europese Hof van Justitie? In artikel 164 wordt gesproken over de oprichting van een *joint committee*, zo lezen de leden van de CDA-fractie. Deze leden vragen het kabinet wie daar in gaat plaatsnemen? Of dit *committee* op ministerieel niveau zal plaatsvinden? Moet dit *committee* gezien worden als een terugkerende top tussen het VK en EU? En betekent dit nu dat geschillen tussen het VK en de EU gedeeltelijk opgelost worden onder het *common law* systeem van het Verenigd Koninkrijk, zo vragen de leden van de CDA-fractie? Dit zou namelijk best verstrekkende gevolgen kunnen hebben, omdat een aantal van de uitspraken ook van toepassing is in geschillen van de EU-27 onderling zo menen de leden van de CDA-fractie. Graag een uitgebreide reactie. Ook ontvangen de leden van de CDA-fractie graag een duidelijke uitleg op welke wijze de Britten de *backstop* kunnen verlaten: welke meerderheid in welk comité is daarvoor nodig, zo vragen de leden van de CDA-fractie?

De leden van de CDA-fractie vragen tevens het kabinet te schetsen wat er volgt wanneer het Britse parlement deze deal wegstemt, wat zijn dan de opties, welke eerste acties zullen dan ondernomen moeten worden door zowel het VK als de EU en de afzonderlijke lidstaten? Tot slot verzoeken de

leden van de CDA fractie aan te geven wanneer het kabinet formeel instemming zal vragen voor deze deal bij het Nederlandse parlement.

De leden van de D66-fractie merken op dat gisteren gesproken is over een *no-confidence vote* over het leiderschap van Premier May binnen de Conservatieve Partij. Kopstukken als Jacob Rees-Mogg zegden hun vertrouwen in May per brief op, zo lazen de leden van de D66-fractie. Indien er de benodigde 48 brieven zijn kan hierover aankomende week gestemd worden. Welke gevolgen heeft dit voor de bijeenkomst van de Europese Raad van 25 november, zo vragen de leden van de D66-fractie? Kan de Europese Raad de gesloten deal bekrachtigen wanneer Theresa May, degene die het akkoord heeft onderhandeld namens het Verenigd Koninkrijk, moet aftreden, zo vragen de leden van de D66-fractie? Heeft de gesloten overeenkomst dan nog waarde? Bereid Nederland zich voor op deze situatie? Op welke manier? Kan het kabinet, zo vragen de leden van de D66-fractie, de uitspraak van President Tusk duiden die in de context van de Europese Top op 25 november zei «*als er voordien geen buitengewone dingen gebeuren*»? Kan het kabinet duiden of President Tusk bedoelde dat de Europese Raad op 25 november geen doorgang vindt wanneer Theresa May moet aftreden, zo vragen deze leden?

De leden van de D66-fractie vragen ook graag om een reactie van het kabinet op het gegeven dat Premier May helaas op dit moment niet voldoende steun in het Lagerhuis lijkt te hebben voor de overeengekomen deal. Bondskanselier Merkel en President Macron hebben ieder apart het opnieuw openen van de onderhandelingen afgewezen, zo constateren deze leden. Wat is het standpunt van het Nederlandse kabinet op dit punt? Als de stemming in het Britse parlement in december het niet haalt, waar het erg op lijkt zo menen de leden van de D66-fractie, wat is dan de strategie om een *No Deal* te voorkomen? Wat is de inzet van het kabinet op dit punt?

In Artikel 132 lid 1 van het Uittredingsakkoord wordt vermeld dat voor 1 juli 2020 het *Joint Committee* kan besluiten om de transitieperiode voor onbepaalde tijd te verlengen, zo lezen de leden van de D66-fractie. Op deze manier is er meer tijd om een overeenkomst te sluiten over de toekomstige relatie. Aangezien per 1 januari 2021 een nieuw Meerjarig Financieel Kader in zal gaan, wordt het VK dan geacht financieel aan het Meerjarig Financieel Kader te blijven bijdragen, zo vragen de leden van de D66-fractie? Volgens Politico stellen Britse ambtenaren dat een latere overeenkomst een limiet kan instellen in Artikel 132 om de maximale periode te limiteren, zo lezen deze leden. Kan het kabinet dit verduidelijken zo vragen de leden van de D66-fractie?

Kan het kabinet toelichten welke personen zitting zullen nemen in de *Joint Committee* van EU-zijde, zo vragen de leden van de D66-fractie? Premier May stelde in haar speech op donderdag 15 november dat de invloed van het EU Hof van Justitie met deze deal «over» was, zo constateren de leden van de D66-fractie. Is het kabinet dat met Premier May eens? Kan het kabinet toelichten wat de rol van het EU Hof van Justitie zal zijn tijdens de transitieperiode en na activatie van de *backstop* en op welke terreinen van de overeenkomst het EU Hof van Justitie jurisdictie heeft en behoudt, zo vragen de leden van de D66-fractie?

De leden van de GroenLinks-fractie vragen zich allereerst af of het kabinet een tijdlijn kan schetsen van de verdere behandeling en besluitvorming betreffende het concept terugtrekkingsakkoord en de onderhandelingen over een toekomstige handelsovereenkomst met het Verenigd Koninkrijk, zowel in onze Kamer als in de Europese Unie? Daarbij vragen deze leden zich af welke scenario's er voorliggen in het geval van een «*No Deal*»,

indien één van de partijen zich alsnog terugtrekt. Gaan de voorbereidingen voor een cliff edge scenario door, ook nu er een concept terugtrekkingsakkoord ligt? Zoja, liggen deze voorbereidingen nog op schema? Hoe groot acht dit kabinet de kans dat dit concept terugtrekkingsakkoord definitief bekrachtigd wordt, zo vragen de leden van de GroenLinks-fractie?

Daarnaast vragen de leden van de fractie van GroenLinks zich af op welke onderdelen het concept terugtrekkingsakkoord nadeliger is voor Nederland en de Europese Unie dan de huidige situatie? Kan het kabinet dit uitgebreid toelichten? En op welke wijze gaat het kabinet deze eventuele nadelige gevolgen opvangen? De leden van de GroenLinks-fractie vragen zich af of er specifiek kan worden ingegaan op de gevolgen van het concept terugtrekkingsakkoord voor Nederland op de terreinen visserij, luchtvaart, energie, belastingontwijking, de waarborg van milieu en klimaatstandaarden, de waarborg van sociale en werkgelegenheidsnormen, landbouw en medicijnvoorraden?

In het algemeen vragen de leden van de SP-fractie zich af wat de exacte juridische status is van de het uittredingsakkoord zoals dat 14 november jl. is gepubliceerd door de Europese Commissie? Verschillende berichten hierover bereiken deze leden hierover. De leden van de SP-fractie willen graag weten of dit akkoord definitief is? Tevens willen deze leden graag weten hoe de procedure in de Tweede Kamer precies zal verlopen? Krijgt de Kamer een kans zich hierover uit te spreken, zo vragen de leden van de SP-fractie? Ook willen deze leden graag weten wat de appreciatie is van de andere EU27 lidstaten?

De fractie van 50PLUS wil graag meer duidelijk over de laatste fase van het onderhandelingsproces. In de gezamenlijke rapportage van de onderhandelaars lezen we dat de volledige tekst van het akkoord «*has been agreed at the negotiator's level*». Desondanks heeft de Britse onderhandelaar Dominic Raab na zijn aftreden als Brexit-Minister stevige kritiek geuit op het akkoord. Betekent dit dat hij in de laatste fase niet meer heeft meegedaan en dat bovengenoemde verklaring niet op hem van toepassing is, zo vragen de leden van de fractie van 50PLUS? Deze leden beperken in afwachting van een kabinetsappreciatie over het akkoord deze inbreng tot een aantal hoofdlijnen. De fractie van 50PLUS vraagt zich af in hoeverre er nog ruimte is voor amendementen op dit akkoord? Kunnen wij die als nationaal parlement meegeven aan ons kabinet? Kan het Europees Parlement die indienen? Heeft het Britse parlement daartoe mogelijkheden? Graag een duidelijk antwoord, zo vragen de leden van de fractie van 50PLUS. Als het Britse parlement volgende maand het onderhandelingsakkoord afwijst; wat is dan het scenario? Bondskanselier Merkel zei donderdag dat er wat haar betreft geen ruimte is voor nieuwe onderhandelingen. Deelt het Nederlandse kabinet dit standpunt en betekent dit dat een harde Brexit dan onvermijdelijk is, zo vragen de leden van de 50PLUS-fractie? Premier May noemde de afgelopen dagen drie opties: het huidige akkoord, geen akkoord of geen Brexit. Dat laatste was nieuw, in elk geval uit haar mond, zo constateren de leden van de 50PLUS-fractie. Een redacteur van het blad New European suggereerde in een artikel in Politico dat de 27 overblijvende EU-landen er gezamenlijk bij de Britten op zouden kunnen aandringen een nieuw referendum uit te schrijven in de hoop hiermee een Brexit te voorkomen, zo lazen deze leden. Wat vindt het kabinet van dat idee? Gaat hij dat maandag met zijn collega's bespreken, zo vragen de leden van de 50PLUS-fractie?

In het Verenigd Koninkrijk wordt dezer dagen in het publieke debat de vraag gesteld of uitstel van de definitieve datum van 29 maart 2019 mogelijk is, zo constateren de leden van de 50PLUS-fractie. In een

interview met de BBC was de Oostenrijkse Minister van Buitenlandse Zaken, mevrouw Kneissl, daar zeer terughoudend over. Wat is het standpunt van het Nederlandse kabinet? Uit het akkoord blijkt dat er gedurende de zogenoemde transitieperiode die tot eind 2020 zou duren, nog heel veel meer concreet moet worden afgesproken. Dat geldt naast de Noord-Ierse-grenskwestie bijvoorbeeld voor een handelsakkoord en de samenwerking op veiligheidsgebied. In het akkoord is afgesproken dat die transitieperiode eenmalig kan worden uitgebreid, als beide partijen het daarover eens zijn. Vindt het kabinet het verstandig om nu al die ruimte te scheppen zo vragen de leden van de 50PLUS-fractie?

Zaken betreffende Britse betrokkenen die aan het einde van de transitieperiode nog lopen bij het Europese Hof van Justitie zullen door dit hof volledig worden afgewikkeld, zo constateren de leden van de 50PLUS-fractie. Daarnaast wordt de mogelijkheid genoemd dat ook na afloop van de transitieperiode nieuwe zaken die het Verenigd Koninkrijk betreffen voor het Europees Hof kunnen worden gebracht. Waar moeten deze leden dan aan denken? In het akkoord staat dat verschillen van mening over de interpretatie van de overeenkomst kunnen worden voorgelegd aan een «*joint committee*». De leden van de fractie van 50PLUS willen graag weten wat de status hiervan is, wie het samenstelt en wie er deel van gaan uitmaken.

Concept terugtrekingsakkoord / ontwerpverklaring toekomstige relatie

Wat wil Nederland veranderen of toevoegen aan de politieke verklaring, zo vragen de leden van de VVD-fractie?

De leden van de PVV-fractie vragen of het kabinet het eens is met deze leden dat deze deal voor de Britten geen echte Brexit betekent aangezien ze, in ieder geval, de komende jaren met één been in de Europese Unie blijven staan? Kan het kabinet zich indenken dat voor veel Britten deze concept deal ver af staat van hun keuze voor vrijheid en soevereiniteit en een echt vertrek uit de Unie, zo vragen de leden van de PVV-fractie? Denkt het kabinet dat Brussel hiermee een signaal wil afgeven aan eenieder die ook overweegt om een beroep te doen op het exit artikel 50, zo vragen deze leden? Is dat ook het signaal wat het kabinet namens Nederland wil afgeven?

De leden van de PVV-fractie vragen of het klopt dat de overgangstermijn tot 2099 kan worden opgerekt? Wat zijn de positieve punten voor NL aan deze deal? En wat zijn de negatieve punten, zo vragen deze leden?

De leden van de fractie van de PVV vragen tevens of er onderdelen zijn uit de concept-overeenkomst die Nederland nog zou willen wijzigen? Zo ja welke? Verwacht het kabinet dat er nog (veel) aanpassingen volgen?

Waarom is afgesproken dat het Verenigd Koninkrijk de douane-unie niet eenzijdig kan verlaten, zo vragen de leden van de PVV-fractie? Op welke punten heeft Brussel compromissen gesloten? Welke concessies heeft Brussel gedaan, zo vragen deze leden?

Deelt het kabinet de mening van premier May dat deze «*deal of no deal*» is? Is dat de boodschap die vanuit Brussel is gekomen, zo vragen de leden van de PVV-fractie? Wat betekenen deze concept afspraken voor de voorbereidingen die door Nederland worden getroffen ten aanzien van de Brexit, zo vragen deze leden? Hoe ziet het kabinet de toekomstige relatie met het Verenigd Koninkrijk? Het feit dat het Verenigd Koninkrijk de douane-unie niet eenzijdig kan verlaten geeft Brussel de macht om het Verenigd Koninkrijk nog jaren in de douane-unie te houden, zo consta-

teren de leden van de PVV-fractie kan het kabinet garanderen dat de wil er wel is om tot een akkoord te komen over de toekomstige relatie, zo vragen de leden van de PVV-fractie?

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het overeengekomen concept uittredingsakkoord. Zij hebben enkele vragen hierover. Allereerst vragen deze leden aan het kabinet of het van mening is dat onderhandelaar Barnier binnen het onderhandelingsmandaat is gebleven dat hij van de Raad gekregen heeft? Graag ontvangen de leden van de D66-fractie een algemene uitgebreide reactie op het Uittredingsakkoord en de politieke verklaring. Kan het kabinet aangeven of op hij op punten ontevreden is over het overeengekomen Uittredingsakkoord/ de Politieke Verklaring? Zo ja, dit wordt aangekaart tijdens de RAZ van 19 november?

Kan het kabinet verduidelijken of er tijdens de Europese Raad op zondag 25 november ook al ingestemd wordt met de *outline* van de politieke verklaring, zo vragen de leden van de D66-fractie? Deze leden vernemen in het «*Joint Report*» dat de onderhandelingen over de politieke verklaring nog niet afgerond zijn. Wanneer zal instemming met de uiteindelijke politieke verklaring plaatsvinden? Wat zijn gevoelige punten die nu nog open liggen, zo vragen de leden van de D66-fractie?

Kan het kabinet een reactie geven op de overeengekomen *outline* van de politieke verklaring, zo vragen de leden van de D66-fractie? Wat voor toekomstige relatie kan hieruit worden afgeleid? Wat zijn de gevolgen hiervan voor Nederland? Klopt het dat er naar een Vrijhandelsakkoord toegewerkt zal worden waarbij er sprake is van douane-samenwerking maar geen douane-unie, zo vragen deze leden? Wat betekent dat voor de grens tussen Noord-Ierland en de Ierland? Wat betekent dit voor de handel tussen Nederland en het Verenigd Koninkrijk? Kan het kabinet breder toelichten wat er is afgesproken over financiële diensten? Zijn er al afspraken gemaakt voor de rol van het EU Hof in de toekomstige relatie tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk? Tot slot, kan het kabinet tevens een reactie geven op de *no-deal* plannen die de Europese Commissie deze week gepresenteerd heeft, zo vragen de leden van de D66-fractie? Kan het kabinet daarnaast toezeggen dat de *no-deal* voorbereidingen van Nederland doorgaan?

De leden van de GroenLinksfractie vragen zich af wat de precieze juridische status is van de politieke verklaring. Kan het kabinet dit verder toelichten? In hoeverre zijn intenties die hierin worden geschetst, bijvoorbeeld op het gebied van het committeren aan de Parijs-klimaatdoelen en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, bindend voor de onderhandelingen van een toekomstige handelsrelatie? Wat wordt de status van de politieke verklaring in het geval van een *No Deal*-scenario, zo vragen de leden van de GroenLinks-fractie?

In de Brexit deal zijn enkele bepalingen opgenomen over de toekomstige relatie, zo lezen de leden van de SP-fractie. Zo komt er een institutioneel *framework*. De leden van de SP-fractie vragen zich hoe dit eruit gaat zien? Is er al iets bekend over de juridische en bestuurlijke organisatie van het terugtredingsakkoord alsmede de toekomstige relatie?

Backstop

Artikel 3 in Ierland/Noord-Ierland-protocol stelt dat de transitieperiode telkens kan worden uitgesteld, zo lezen de leden van de CDA-fractie. Deze leden vragen het kabinet hoe vaak en hoe lang kan dat gedaan worden en hoe ziet te besluitvormingsproces rondom de goedkeuring van een dergelijke verlening van de transitie periode er uit?

De leden van de SP-fractie maken zich zorgen over het vooruitschuiven van de «back-stop»-oplossing voor de grenskwestie op het Ierse eiland. Graag een reactie van het kabinet. Zien de leden van de SP-fractie het goed dat het terugtrekingsakkoord niet voorziet in een langdurige of permanente oplossing voor de grenskwestie, maar wel een opening laat voor het eeuwig voortbestaan van de «back-stop» oplossing? Begrijpen de leden van de SP-fractie het goed dat het akkoord over toekomstige relaties tussen het Verenigd Koninkrijk en de EU een permanente oplossing moet voorzien? Zo nee, wat gebeurt er dan? Is het kabinet bereid, bij wijze van vergelijking en verduidelijking, aan te geven hoe deze douane-overeenkomst verschilt van de douane-overeenkomst die de EU met Turkije heeft, zo vragen deze leden?

Kan het kabinet een reactie geven op de overeengekomen oplossing van de *backstop*, zo vragen de leden van de D66-fractie? Vindt het kabinet dit een goed compromis? Hoe lang kan de geactiveerde *backstop*-situatie voortduren? Heeft de EU in feite een veto op het beëindigen van de *backstop*-situatie omdat de EU en het Verenigd Koninkrijk samen overeen moeten komen deze op te heffen (Art 20 Protocol), zo vragen deze leden? Wat betekent de *backstop* voor Nederland, vragen de leden van de D66-fractie? Wat is de reactie van het kabinet op het feit dat visserij geen onderdeel is van de *backstop* en de Britse wateren dus niet toegankelijk zijn voor Nederlandse vissers wanneer de *backstop* geactiveerd zou worden? Op welke wijze garandeert de overeengekomen *backstop* een gelijk speelveld met betrekking tot handel?

De leden van de PvdA-fractie willen ook graag weten of het klopt het dat er in het «backstop»-scenario wel harde afspraken zijn gemaakt over staatssteun maar niet over de rechten van werkenden? Welke garanties zijn er dat de Brexit niet zal leiden tot fiscale of sociale dumping? Hoe zorgt het akkoord dat een race naar de bodem in belastingtarieven voor bedrijven wordt tegengegaan, zo vragen de leden van de PvdA-fractie? Welke harde maatregelen worden er genomen tegen belastingontwijking? Hoe wordt er voor gezorgd dat Nederlandse en Britse werknemers niet op basis van oneerlijke concurrentie tegen elkaar uit worden gespeeld? Hoe zorgt het akkoord ervoor dat er niet op arbeidsvoorwaarden zal worden geconcurrereerd? Hoe wordt gezorgd dat de positie van werkenden wordt beschermd en de standaarden voor milieu, gezondheid en arbeid niet verslechteren, zo vragen deze leden?

De leden van de ChristenUnie-fractie zouden verder willen weten wat er tijdens de overeengekomen overgangperiode nog overeengekomen moet worden? Wat zijn de consequenties als er na die overgangperiode gebruik gemaakt zal gaan worden van de *backstop* voor de grens tussen Noord-Ierland en de Ierse Republiek? Hoe lang zou die situatie, waarbij het VK in de Douane-Unie blijft, voort kunnen duren?

Het grootste knelpunt was – en is eigenlijk nog steeds – de grenskwestie Ierland/Noord-Ierland, zo menen de leden van de 50PLUS-fractie. Daar is nu maanden over onderhandeld en in feite is er nog geen permanente oplossing, zo constateren deze leden. Hoe groot acht het kabinet de kans dat die er daadwerkelijk komt? Een zogenoemde «backstop» kan immers geen permanente oplossing zijn. De afgelopen dagen is duidelijk geworden dat Schotland eenzelfde positie eist als Noord-Ierland. Acht het kabinet het denkbaar dat hierover alsnog onderhandeld zal worden?

Visserij

De leden van de fractie van de VVD zijn erg benieuwd wat dit Brexit-akkoord betekent voor de visserijsector. Kan het kabinet toelichten wat dit akkoord betekent voor de Nederlandse- en Europese vissers en de toegang tot de Britse wateren? Kan het kabinet in zijn toelichting apart ingaan op wat dit betekent in de overgangperiode (direct na de Brexit) en wat dit betekent in de definitieve fase? Wat betekent dit voor de toegang van de Britse visserijproducten tot de Europese markt?

Welke afspraken zijn er exact gemaakt op het gebied van visserij en wat betekenen deze voor Nederland, zo vragen de leden van de PVV-fractie?

Visserij-afspraken zouden buiten de douane-unie gehouden zijn, zo lezen de leden van de CDA-fractie. Deze leden vragen het kabinet of het klopt dat er in de transitieperiode niets veranderd voor de Nederlandse visserijsector? De leden van de CDA- fractie verzoeken het kabinet een uitleg te geven wat er na de overgangperiode gebeurt en daarmee dus een uitleg van pagina 311 te geven van het akkoord.

De leden van de PvdA-fractie zouden graag weten of de afspraken omtrent de visserij voor dit moment voldoende duidelijk en afgebakend zijn? Hoe moeten we deze afspraken duiden in het licht van het concept akkoord dat er nu ligt? Wat zijn gevolgen indien het Britse parlement dit concept akkoord afwijst, zo vragen deze leden?

De leden van de ChristenUnie-fractie willen weten in hoeverre er veranderingen optreden voor de Nederlandse visserij tijdens de overgangperiode. Deze leden willen ook weten wat het eventuele invoeren van de *backstop*-procedure zou betekenen voor de Nederlandse visserij. Van groot belang voor de Nederlandse visserij is wat er in de finale tekst van het akkoord komt te staan na de overgangperiode. De leden van de ChristenUnie-fractie roepen het kabinet op de belangen van de Nederlandse visserij hierbij goed voor ogen te houden.

De leden van de fractie van 50PLUS constateren dat er nog geen concrete afspraken zijn gemaakt over het thema visserij. Het akkoord staat vol goede bedoelingen, maar de leden van de fractie van 50PLUS kunnen zich voorstellen dat de Nederlandse vissers zich op basis van deze teksten onverminderd zorgen maken over hun toekomst. Of ziet het kabinet de mogelijkheden om hen gerust te stellen? In elk geval blijven de huidige afspraken en regels gelden tijdens de transitieperiode, zoals dat ook in feite op alle andere terreinen het geval is, zo menen de leden van de 50PLUS-fractie. Dat biedt alle betrokken organisaties en bedrijven in Nederland enige adempauze. De vraag is echter wat er gebeurt bij een harde Brexit. Gaan dan alle afspraken die nu zijn gemaakt de prullenbak in? Of ligt er een gezamenlijk Plan B, waarover om begrijpelijke redenen tot nu toe niet is gecommuniceerd, zo vragen deze leden?

Level playing field

Regels en normen van de interne markt zijn er om ervoor te zorgen dat bedrijven die in verschillende landen actief zijn, in een omgeving werken die vergelijkbaar genoeg is – het zogenaamde *level playing field*. De leden van de VVD-fractie willen graag van het kabinet weten of dit *level playing field* tussen de Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk met dit akkoord gewaarborgd is. Wat zijn de gevolgen van dit akkoord voor bedrijven die zowel in de EU als in het VK actief zijn?

One-stop-security

De leden van de fractie van de VVD hebben ook nog vragen over de zogeheten *one-stop-security*. *One-stop-security* betekent dat je enkel op de vertrekluchthaven gecontroleerd wordt en tijdens je transit niet opnieuw door de beveiliging hoeft te gaan. Dit is nu van toepassing op alle EU-en Schengen lidstaten. Ook op het Verenigd Koninkrijk, dat geen lid is van Schengen. Kan het kabinet toelichten wat dit akkoord betekent voor de reizigers uit het Verenigd Koninkrijk naar Schiphol? Komt er na de Brexit op Schiphol *one-stop-security* voor deze reizigers?

Brexit-platform

De leden van de fractie van de VVD zijn benieuwd naar de voortgang in de communicatie naar het bedrijfsleven over de Brexit. Kan het kabinet zeggen wat de ontwikkelingen zijn in de communicatie naar het bedrijfsleven over de Brexit sinds de Kamerbrief van 10 september jl.? Hoe en wanneer zal het kabinet het bedrijfsleven informeren over dit Brexit-akkoord en diens gevolgen?

Op maandag 12 november jl. verscheen er een artikel in het Algemeen Dagblad waarin stond dat aan Nederlandse bedrijven niet meer dan maximaal 10.000 euro is uitgekeerd van de in totaal vier miljoen euro beschikbaar aan speciale Brexit-subsidie, zo lazen de leden van de VVD-fractie. Heeft het kabinet kennisgenomen van deze berichtgeving? Kan het kabinet toelichten waarom grotere belangstelling uitblijft? Kan het kabinet ook toelichten hoe het mkb wordt geïnformeerd over deze Brexit-subsidie?

Burgers

De leden van de PVV-fractie vragen wat er exact is afgesproken op het gebied van de rechten van burgers en in hoeverre dat verschilt van de huidige afspraken?

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van *Part Two* van het conceptakkoord aangaande *Citizens' Rights*. Voor deze leden zijn de rechten van burgers van zeer groot belang. Zij vragen of het kabinet kan verduidelijken of er veranderingen zijn opgetreden in dit hoofdstuk sinds de eerste overeenkomst op dit vlak in maart dit jaar? Zijn er verbeteringen ingevoerd ten opzichte van dat eerdere akkoord? De leden van de D66-fractie verzoeken het kabinet op dit punt een uitgebreide reactie te geven. Deze leden merken op dat zij gehoopt hadden dat een aantal artikelen verder verbeterd zouden zijn, zoals de mogelijkheid voor EU-burgers die nu in het Verenigd Koninkrijk wonen, om na een periode van verblijf buiten het Verenigd Koninkrijk (nu maximaal 5 jaar) weer terug te keren en verblijfsrecht te behouden. Wat is de reactie van het kabinet hierop, zo vragen de leden van de D66-fractie? Deze leden hebben ook enkele specifieke vragen aan het kabinet over het overeengekomen uittredingsakkoord en de burgerrechten. Krijgen Nederlanders in het Verenigd Koninkrijk na vijf jaar daar woonachtig te zijn geweest automatisch verblijfsrecht? Welke voorwaarden zullen gelden? Hoe wordt deze procedure ingericht? Op welke gronden kan dit verblijfsrecht geweigerd worden? Zijn er kosten aan deze procedure verbonden voor EU-burgers in het Verenigd Koninkrijk? Kan het kabinet toelichten of beroepskwalificaties die in de EU erkend worden (en dus nu ook in het Verenigd Koninkrijk) ook in het Verenigd Koninkrijk erkend blijven onder het overeengekomen Uittredingsakkoord? Hoe zal dit in de toekomst zijn? Moeten Britse studenten in Nederland vanaf studiejaar 2019 de non-EU collegegeldtarieven betalen, zo vragen de leden van de D66-fractie? Wanneer een

Nederlander in het Verenigd Koninkrijk in de toekomst, ná de transitieperiode, trouwt met een Nederlander die nog niet in het Verenigd Koninkrijk woont, krijgt deze tweede Nederlander dan in het Verenigd Koninkrijk verblijfsrecht, zo vragen deze leden? Mogen EU-burgers die in het Verenigd Koninkrijk blijven wonen stemmen voor lokale verkiezingen? Op wat voor wijze worden verblijfsrechten van Britse grenswerkers die binnen verschillende EU lidstaten werken gegarandeerd? Kan het kabinet toelichten of Nederlanders in het Verenigd Koninkrijk onder dit uittredingsakkoord hun pensioen opgebouwd in Nederland (of andere EU-lidstaten) behouden en uitgekeerd kunnen krijgen? Kan hij uitgebreid weergeven wat dit akkoord betekent voor de sociale zekerheid van Nederlanders in het Verenigd Koninkrijk (denk aan: gezondheidszorg, pensioenen, uitkeringen)? Is er een verschil tussen behandeling tijdens en na de transitieperiode, zo vragen de leden van de D66-fractie

De leden van de PvdA-fractie hebben vragen over het concept terugtrekingsakkoord. Wat is het oordeel van het kabinet over de afspraken, zijn de zaken naar zijn mening goed geregeld? En dan met name ook voor de Nederlanders in het Verenigd Koninkrijk, heeft het akkoord u overtuigd dat zij met een gerust hart en zonder ingewikkelde procedures en nadelige gevolgen in het Verenigd Koninkrijk kunnen blijven wonen, werken, studeren en leven? En zo nee, op welke wijze gaat u deze mensen helpen bij het regelen van rechtmatig verblijf in Verenigd Koninkrijk want wanneer deze mensen illegaal of zonder de juist papieren in het Verenigd Koninkrijk zijn, heeft dat hele negatieve gevolgen gezien de harde opstelling van het Verenigd Koninkrijk jegens mensen zonder de juiste papieren. Is er bereidheid in de EU om de rechten van de Britten in de EU te verruimen indien het nodig is om de rechten van de EU burgers in het Verenigd Koninkrijk te verankeren, zo vragen deze leden? Wat is het vooruitzicht voor Nederlanders die gedurende de overgangperiode naar het Verenigd Koninkrijk gaan om te werken, te studeren of gedurende een langere tijd willen verblijven? Krijgen zij dezelfde rechten als mensen die er nu al zijn? En hoe zal dat zijn na de overgangperiode, zo vragen de leden van de PvdA-fractie?

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen zich af of Nederlanders die aan het einde van de overgangperiode nog geen vijf jaar in het Verenigd Koninkrijk wonen een verblijfsstatus zullen moeten aanvragen, en wat de afspraken zijn voor Britse burgers die in Nederland wonen?

In recente debatten over de Brexit in de Tweede Kamer hebben de leden van de 50PLUS-fractie aandacht gevraagd voor de positie van Nederlanders die nu in Engeland wonen. De leden van de 50PLUS-fractie hebben met instemming de paragraaf in het akkoord gelezen waarin de rechten van burgers uit EU-landen in het Verenigd Koninkrijk en Britse burgers in EU-landen zijn vastgelegd. Dat recht geldt voor degenen die aan het einde van de transitieperiode op een bepaalde plek wonen, zo lezen deze leden. De fractie van 50PLUS vindt het een goede zaak dat de daarover gemaakte afspraken zich ook uitstrekken tot familieleden die zich in de toekomst bij hen willen voegen. Kan het kabinet aangeven of dat recht voor familieleden in tijd is beperkt, of dat hiervoor geen beperking geldt? Het is ook positief dat er duidelijke bepalingen zijn opgenomen over toezicht op deze afspraken en mogelijkheden om tegen beslissingen op dit gebied in beroep te gaan. De leden van de fractie van 5PLUS zijn ook tevreden over het feit dat Nederlanders die nu in Engeland wonen, recht houden op gezondheidszorg, pensioenen en andere sociale voorzieningen en dat zij ook uitkeringen kunnen ontvangen uit een ander land dan waarin ze wonen. Kan het kabinet wat uitgebreider ingaan op de regeling voor pensioenen en op de vraag of die in deze vorm voor het kabinet acceptabel is, zo vragen deze leden? In het akkoord staat dat ook

mensen die zich na 30 maart 2019 gedurende de transitieperiode in het Verenigd Koninkrijk of de EU vestigen, dezelfde rechten krijgen als diegenen die er al woonden, zo lezen de leden van de 50PLUS-fractie. Het kabinet het mogelijk dat dit kan leiden tot een grote stroom Britten die liever binnen de Europese Unie wonen en zich daarom in Nederland willen vestigen, zo vragen deze leden?

Militair- en veiligheidsterrein

Wat betekent het concept akkoord voor de afspraken met het Verenigd Koninkrijk op militair en veiligheidsterrein, zo vragen de leden van de PvdA-fractie? Indien het Britse parlement het concept akkoord afwijst, wat gaat er dan gebeuren met de samenwerking tussen het VK en de EU en tussen Nederland het Verenigd Koninkrijk op militair- en veiligheids-terrein?

Volop goede bedoelingen lezen de leden van de fractie van 50PLUS als het gaat om samenwerking op het gebied van buitenlandse politiek, veiligheid en defensie. Dat moet ook allemaal nog in detail worden uitgewerkt. Kan het kabinet toezeggen dat daarbij prioriteit wordt gegeven aan een onbelemmerde uitwisseling van informatie als het gaat om terrorisme en grensoverschrijdende criminaliteit? En hoe groot acht het kabinet, zo vragen de leden van de 50PLUS-fractie, de kans op toekomstige samenwerking binnen het Europese veiligheids- en defensiebeleid en de European Defence Agency als is vastgelegd dat de Britten daar niet mee mogen doen aan besluitvorming?

Gibraltar

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet om een toelichting op de positie van Spanje in de Gibraltar-zaak. Is er via Spanje een blokkade vanaf het continent te verwachten over dit dossier, zo vragen deze leden? In de deal gaat dat er over Gibraltar en de militaire basis op Cyprus een apart protocol wordt opgesteld. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet of het er dan om gaat dat beide zaken onderdeel van de politieke verklaring worden?

Full Faith

Artikel 5 over *full faith*, stelt dat beide partijen in goed vertrouwen de uitvoering van dit verdrag realiseren, zo lezen de leden van de CDA-fractie. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet aan te geven of er een mogelijkheid tot procederen is wanneer een van de partijen of een Europese burger dit goed vertrouwen zoals in artikel 5 wordt gesteld in twijfel trekt. Dus wanneer één van de partijen in gebreke wordt gesteld vanwege niet handelen in goeder trouw is deze dan aansprakelijk en waar moet dergelijke zaak aanhangig gemaakt worden, zo vragen de leden van de CDA-fractie?

Visumvrij reizen

In artikel 14 wordt gesteld dat na vijf jaar er niet meer in en uit gereisd kan worden op bestaande identiteitskaarten, maar er zal geen extra visum worden ingesteld, zo leden de leden van de CDA-fractie. Deze leden vragen het kabinet of het visumvrij reizen ook voor na die vijf jaar na de transitieperiode geldt?

Na transitieperiode

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet of de mogelijkheid bestaat voor Nederland om na de transitieperiode bilaterale afspraken met het VK te maken over elk mogelijk onderwerp, van handel tot vrij verkeer van personen? Of is Nederland gebonden aan EU afspraken in bilaterale afspraken met Verenigd Koninkrijk, zo vragen deze leden?

Verordening 883/2004

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet te verduidelijken of de coördinatie Verordening 883/2004 inderdaad gaat gelden voor de personen die onder deze regeling vallen in het VK? Wie betreft dat dan precies? Aangezien Verordening 883/2004 een Verordening is tussen Europese lidstaten en niet met derde landen en geldt dat alleen voor de transitieperiode of ook daarna, zo vragen de leden van de CDA-fractie?

Markttoezichthouders

Markttoezichthouders zullen informatie blijven uitwisselen, zo menen de leden van de CDA-fractie. De leden van de CDA-fractie willen van het kabinet weten of ze ook toezichthouder blijven op basis van zelfde regels?

Radioactief materiaal

Na de transitieperiode zal de zorg over alle materialen die onder Euratom vallen onder internationale verdragen en conventies gaan vallen, zo menen de leden van de CDA-fractie. Deze leden willen van het kabinet weten welke verdragen en conventies dat zijn? Het VK zal volgens artikel 85 uit de deal na de transitieperiode verantwoordelijk blijven voor radioactief afval dat zich op het continent aanwezig is. De leden van de CDA-fractie willen weten wat dat dan praktisch inhoudt en om hoeveel afval gaat dit? Zal dit afval naar het VK vervoerd moeten worden?

Staatssteun / agentschappen / verplichtingen

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet of het klopt dat onder artikel 93 het VK tot vier jaar na de transitieperiode onder Europese staatssteun wetgeving blijft vallen? Tevens willen deze leden weten of het correct is dat onder artikel 131 gedurende de hele transitieperiode al het Europese rechten en alle bevoegdheden van agentschappen en het hof van kracht blijven op het VK. Vanaf 31 maart 2022 zal elk jaar een overzicht gedeeld worden tussen het VK en de EU over de verplichtingen die aan elkaar voldoen dienen te worden zoals uiteengezet staat in artikel 142, zo lezen de leden van de CDA-fractie. Deze leden vragen het kabinet een toelichting te geven op dit artikel. Het zelfde vragen de leden van de CDA-fractie voor artikel 143.

Juridische systemen

In artikel 163 wordt gesteld dat er een dialoog zal ontstaan tussen belangrijke spelers van beide juridische systemen, zo lezen de leden van de CDA-fractie. Deze leden vragen het kabinet aan te geven hoe dit vorm gegeven gaat worden en zal deze dialoog ook voortgezet worden na de transitieperiode. En het betreft uitwisseling van informatie, waar gaat dat dan over, aanpassingen aan systemen? Of veiligheidsrisico's delen, zo vragen deze leden?

Compromis

Deze deal is een compromis, zo constateren de leden van de CDA-fractie. Deze vragen het kabinet een overzicht te geven van de beleidsterreinen en economische sectoren waar Nederland er in de onderhandelingen slecht is uitgekomen. Tevens willen de leden van de CDA-fractie weten van het kabinet of het klopt het dat deze deal alleen maar van toepassing is tot het einde van de transitieperiode en dat alles dat na aflopen van de transitieperiode plaatsvindt nog onderhandeld moet worden?

Goederen

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet om aan te geven aan welke voorwaarden goederentransport moet voldoen volgens de deal? En heeft Nederland deze voorwaarden op orde? Deze leden willen eveneens van het kabinet weten op basis van dit akkoord welke maatregelen gaat het kabinet nemen vanuit Nederlands perspectief, dus waar pakt dit akkoord niet goed uit voor Nederland?

Met betrekking tot sectie over goederen vragen de leden van de SP-fractie zich af in hoeverre deze deal verschilt met het Chequers voorstel, zowel qua in reikwijdte als de tijdsperiode? Klopt het dat het gelezen kan worden als een de facto lidmaatschap van het VK van de interne markt voor goederen, zo vragen de leden van de SP-fractie? Betekent dat dat het VK jurisdictie van het Europees Hof van Justitie zal accepteren op Europese wetgeving met betrekking tot goederen, inclusief de consumentenrecht die daaraan verbonden zijn, zo vragen de leden van de SP-fractie?

Banken / bedrijven

De leden van de SP-fractie lezen in het akkoord het voortbestaan van vrije vestiging voor bedrijven over en weer, klopt dit? Net als het vrij verkeer van kapitaal lezen deze leden dat dit ongemoeid blijft. Kan het kabinet dit bevestigen en uitleggen? Ook het vrij verkeer van datagegevens lijkt gewaarborgd. De leden van de SP-fractie vragen zich af hoe zich dit verhoudt met de ondeelbaarheid van de interne markt? Deelt het kabinet onze verbazing over het voortbestaan van enkele vrijheden in het verkeer tussen het VK en de EU, niet toevallig in het voordeel van het bedrijfsleven, maar niet allemaal, gezien starre houding van de EU over de ondeelbaarheid van de interne markt? Daarnaast willen de leden van de SP-fractie graag weten wat de economische effecten zijn van het akkoord dat nu voorligt. Is dat al berekend, zo vragen deze leden? Zo nee, waarom niet? Gaat dat nog gebeuren en wanneer kunnen we dat verwachten? Zo ja, kan het kabinet ons daarover informeren, zo vragen de leden van de SP-fractie?

De leden van de PvdA-fractie vragen of het kabinet kan bevestigen dat voor toegang van Britse banken tot de Europese markt soortgelijke regels gaan gelden als nu voor Amerikaanse en Japanse? En welke regels zullen voor Britse banken gelden omtrent de maximale bonus per jaar? Welke afspraken zijn er gemaakt omtrent de leverage ratio en de kapitaalgevoegens buffereisen, zo vragen de leden van de PvdA-fractie?

Bedrijfsbelastingen

De leden van de PvdA-fractie vragen of er afspraken zijn gemaakt over bedrijfsbelastingen. Moeten de Britten blijven voldoen aan de anti-belastingontwijkingsrichtlijnen? Welke afspraken zijn er gemaakt over vennootschapsbelastingtarieven, zo vragen deze leden?

(Spoed-)Wet om dubbele nationaliteit

Tot slot vragen de leden van de PvdA-fractie wat u gaat doen indien er alsnog een «harde» Brexit gaat komen, met bijbehorende harde gevolgen die de Nederlanders die wonen, werken, studeren of om andere redenen verblijven in het VK zullen raken, om deze mensen bij te staan? Het is bekend, zo constateren de leden van de PvdA-fractie dat D66 bezig is met (spoed-)wet om dubbele nationaliteit in dit geval mogelijk te maken. Is het kabinet bereid om de extreme gevolgen van een harde Brexit voor Nederlanders te verzachten door het voorstel versneld te gaan behandelen of zelf over te nemen, zo vragen de leden van de PvdA-fractie?

Verzamelwet

Tenslotte vragen de leden van de 50PLUS-fractie het kabinet wanneer de aangekondigde «Verzamelwet» voor een situatie waarin sprake is van een harde Brexit, de Kamer zal bereiken. In Frankrijk is die er al. Waarom duurt het in Nederland zo lang, zo vragen deze leden? Heeft dat te maken met bezwaren van de Raad van State?